

LA GENERACIÓ PERDUDA DEL CASTELLÓ DELS ANYS HUITANTA

Alfredo Llopico

La modernitat, com assenyala Emmanuel Guigon en el catàleg *Arte de los 80 y 90 en la colección del IVAM* (Guigon, 1998:34), està marcada per l'abundància i la coexistència de nombroses tendències artístiques, per la interpenetració i la contaminació entre disciplines creatives, pel mestissatge de les referències culturals i per la mescla de les categories plàstiques. Es tracta d'un període d'emergència creativa que es defineix per la convivència d'artistes que participen d'actituds estètiques diferents. Per això, Guigon convida també a desconfiar de la sensació de moure's sobre terrenys ben organitzats i situats a l'interior de camps de batalla clarament delimitats.

En el mateix catàleg, en el qual es presentaven les maquetes del futur Espai d'Art Contemporani de Castelló -que no s'inauguraria fins a 1999, amb l'objectiu centrat en el debat i la difusió de les pràctiques artístiques més recents-, ja s'incidia en les grans transformacions de tota mena experimentades en les últimes dècades gràcies, no sols a la irrupció de nous mètodes i instruments artístics com pogueren ser el vídeo o els ordinadors, sinó en la possibilitat d'assistir a l'auge creatiu de sectors socials molt importants, com va ser la visualització del treball de les dones artistes. I a tot això, tornava a reincidir sobre el principi que no es poden separar les diferents activitats de la creació cultural en estar les arts plàstiques profundament imbricades amb la música, el cinema, la literatura o la filosofia.

Artísticament, la dècada dels anys huitanta constitueix a Espanya una època marcada per l'acceleració i l'entusiasme desencadenats després de la fi de la dictadura, amb fites com l'aparició d'ARCO, la primera Fira Internacional d'Art Contemporani que, en 1982, va suposar una aposta evident per a determinades manifestacions artístiques. En la Comunitat Valenciana va coincidir amb l'obertura al 1986 de l'Institut València d'Art Modern (IVAM), que va ser un element dinamitzador que va vindre seguit per una proliferació de tota mena de certàmens, premis, biennals i concursos que van contribuir notablement al desenvolupament de l'art contemporani. No obstant això, respecte al Castelló d'aquell moment cal assenyalar que va destacar per l'esporsàdic del cultiu de la contemporaneïtat. Les excepcions a la tònica general es poden comptar amb els dits de la mà i van afectar un nombre limitat d'artistes que van intentar superar, amb més il·lusió que suport, l'ambient anodí de l'època.

Chema Alvargonzalez destacaria d'entre tots ells. La seua primera exposició individual *El televisor Posecléptico y pinturas*, de l'estiu de 1985, va ser precisament a les sales del castell de Peníscola. A aquesta exposició seguirien moltes altres per Espanya, Alemanya, Anglaterra i el Brasil. En l'última que va realitzar a Castelló, l'any 2000, va presentar en la galeria Cànem fotografies dels carrers i places de la capital, sota el títol *Un somni de ciutat*. Va morir prematurament al 2009 al seu Berlín adoptiu, al qual s'havia integrat en 1988 i on acollia generosament a altres artistes mentre investigava en l'àmbit de la fotografia i l'art multimèdia.

El pas de Alvargonzalez per la capital de la Plana, en plena adolescència, on havia arribat amb la seua família a mitjan anys setanta, va coincidir amb una generació d'artistes, nascuts quasi tots ells al principi de la dècada anterior, disconformes i cansats de les reiteratives exposicions populistes de caràcter conservador que s'havien vingut desenvolupant en dècades passades. Així, es van trobar enfront d'una sèrie d'artistes locals amb carreres d'un cert èxit social, associats en molts casos al paisatgisme porcaresc, que havia acabat generant, com a conseqüència, una tradició de marines, vistes de secà i retalls de marjaleria amb les quals es decorarien, i omplirien, llars, despatxos i estades d'entitats oficials i privades. Però també és cert que no van saber recollir en absolut el millor de l'esperit i ensenyaments de la figuració representada pels seus mestres Adsuara, Puig Roda o el mateix Porcar, per la qual cosa la seua influència, en relació amb la plàstica castellonenca, va anar pràcticament nul·la.

Castelló, com afirma el professor Pascual Patuel Chust, no ha sigut mai terra d'agrupacions artístiques (Patuel, 2006:29). No obstant això, és necessari reconèixer que el camp de la transformació artística s'havia vist abonat amb la generació prèvia de creadors actius durant la transició, representats per artistes que van començar a trencar amb les normes, com és el cas de Manolo Safont, Vicent Traver Calzada, Amat Bellés, Wenceslao Rambla, Peiró Coronado o el crític Ramón Rodríguez Culebras. A tots ells, farà eclosió en la dècada dels anys vuitanta aquesta generació d'artistes coincidents pel fet de treballar des del desig d'establir nous i renovats llenguatges en el debat artístic, a més de per l'amistat que els unia (Rambla, 1990:27). Van introduir noves tècniques, disciplines i mitjans, per la qual cosa en el tancat àmbit artístic de la ciutat de Castelló van constituir xicotets nuclis de regeneració en solitari que despuntaven en un context local, poc dau a l'experimentació, oferint una alternativa avantguardista al tan arrelat art tradicional i figuratiu.

Solament alguns d'aquests joves artistes, de formació autodidacta i eclèctica, van seguir una formació acadèmica, la qual cosa intueix el seu caràcter artístic, encara que presenten a través de les seues obres els primers passos en el seu compromís amb l'art d'avantguarda. Acord pres amb l'art del moment, que suposarà en molts d'ells formar-se en un estil propi i recognoscible per al seu públic; sent per a uns altres, tan sols un assaig d'una cosa nova que abandonarien posteriorment. El denominador comú va ser que no mantenien una clara tendència estètica, formaven un col·lectiu heterogeni, sense majors afinitats, integrat per tot aquell que tinguera idees i vocació de renovació en l'àmbit cultural castellanenc. Cal destacar també que es tracta d'una sèrie d'artistes que van destacar per l'homogeneïtat del seu treball, que anava des de l'abstracció a la neo-figuració. No obstant això, existia l'indiscutible ideal de dirigir-se cap a un nou art que s'enfrontava a l'estancament previ i que va ser, a més, secundat per un gran nombre d'incondicionals que, per la seua labor literària, crítica o artística, els van dinamitzar.

En aqueix entorn la Galeria Cànem, des del caràcter que imprimeix sentir-se en la perifèria, des del seu primer espai al carrer Poeta Guimerà, i posteriorment, en la seua seu actual, al carrer Antonio Maura de Castelló, va acollir a molts d'aquests artistes. Perquè en aqueix sentit Cànem representa una galeria d'importància decisiva a l'hora de traure a la ciutat de la seua letargia cultural en matèria d'art emergent creant, a més, un nou camí cap a tots els terrenys culturals, en aportar una visió compromesa de l'art que constitueix un dels escassos caldos de cultiu on els artistes amb inquietuds van tindre oportunitat de trobar-se i intercanviar experiències.

Alguns d'aquests artistes van tindre un desig de creació que s'anticipava al seu propi temps i que contrasta amb les idees i gustos tradicionals, que van deixar de costat, en alguns casos, desafortunadament quan començaven a destacar. Altres encara continuen amb veu pròpia en el món de la creació a pesar que el seu treball va ser inicialment rebutjat per un públic els gustos del qual contrastaven amb les noves tendències que ells representaven. Així, en els vuitanta va aflorar a Castelló un grup que es va aglutinar momentàniament per a donar-se a conèixer en l'exposició celebrada en la Diputació de Castelló i la Casa Abadia, en 1983 (Rambla, 1990:28), que els seus integrants, Sergi Bartoll, Pepe Castellano, Paco Colom, Perla Flors, Salva Gallén, Amadeo Gonzalo, Pepe Nebot i Manuel Sáez van connectar més per afinitat cronològica que per un ideari comú. A ells s'afegirien altres artistes com Sesé, Francisco Rangel, Vicent Carda, Julio Herranz, Arturo Doñate, Fernando Ferrer, Joël Mestre, Lidón Fabra, Amadeo Gonzalo, Tatón, Julio Herranz, Salva García, Joan Callergues, Toni Albalat, o Fabio, entre altres, que van començar a circular amb força, trencant moltes barreres, exposant en galeries i fires, tant a Espanya com a l'estranger. No obstant això, quasi cinquanta anys després, segueix pendent de la necessària revisió que pose en la seua justa perspectiva el treball i les aportacions de molts d'ells.

Alfredo Llopico
Fundació Caixa Castelló

Bibliografía

GUIGON, Emmanuel, *Arte de los 80 y 90 en la colección del IVAM, Espacio de Arte Contemporáneo de Castellón (EAC). Feria Internacional de Arte Contemporáneo, 12-17 febrero, 1998, Madrid* (Exposició celebrada a Madrid, Feria Internacional de Arte Contemporáneo, 12-II-1998 al 17-II-1998). Valencia: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1998.

PATUEL CHUST, Pascual, *Peiró Coronado. 50 anys de pintura: 50 años de pintura*. Benicarlo: Grafisa, 2006.

RAMBLA ZARAGOZA, Wenceslao, *Seis poéticas figurativas en la plástica de Castellón (1955-85)*. Castelló: Diputació de Castelló, 1990.